

قانون کبیر

- ۵ -

در این جا مطلبی چند فهرست وار درسی اصل درج میگردد باین امید که بحث بزرگ، مقدمه لازم تدوین قانون کبیر، برانگیخته شود. درجه اهمیت هر مطلب، امری نظریست و ممکنست که اکثر آنها پسندیده خاطر دانشمندان ایران نباشد. بحث بزرگ باین سبب لازم می نماید که در تربیت ملی ایران سخن باید گفته شود درست و کامل و روشن و منطقی. موضوعهای دیگر نیز هست که لابد برای بحث بمیان خواهد آمد.

برهر ایرانی دانشمند غمخوار این ملت در هر مقام، و در هر جا که باشد، واجب عینیت که در این بحث بزرگ راجع بتربیت ملی رای و نظر خود را بگوید و بنویسد و فارسی و فرهنگ و تربیت ملی ایران را در چنگال بدخواهان داخلی و خارجی چنین غریب و تنها نگذارد:

۱- تعیین منظور کلی تربیت ملی ایران با توجه بجمیع مشکلات و موانع و ممکنات و وسائل و درجه احتیاج و لزوم تمام شدن دتران مستشار داری و شروع کردن عهد بینمیزی ایرانی از خارجی و وارد شدن بمرحله بلوغ کامل تربیتی، اعم از تربیت سیاسی، علمی و صنعتی.

۲- تدوین طرح کلی تعلیم و تربیت ملی شامل تمام افراد و جملگی طبقات و همه شعب علوم و فنون.

۳- هدایت ملی از طریق تبلیغ و ترویج این نظر در هر مجمعی و مجلسی و مدرسه ای و در سراسر ایران و در هر شهر خارجی که ایرانی در آن مقیم باشد که وجود تربیت ملی بی استقلال فرهنگی و استقلال فرهنگی بی استقلال فکری ممکن نیست.

۴- سعی در استوار کردن مبانی استقلال فکری، مقدمه استقلال فرهنگی، بنیان تربیت ملی ایرانی.

۵- تعلیم و تربیت ایرانی برای خدمت کردن بملت و فرهنگ ایران نه خدمتگری در دستگاه ساده فرنگی یا دستگاه ایرانی دارنده چاشنی فرنگی.

۶- کشف ایران در زمان و مکان و شناساندن فرهنگ ملی بهر کس بقدر وسع فکر و فهم و ذوق و استعداد او.

۷- کوشش در نگاه داشت هر نوع پیوند مفید با آنچه از ایرانست و از ایران بوده است.

۸- محکم کردن پیوندهای نافع موجود با سایر ملل و ایجاد پیوندهای مفید جدید با دیگران و این همه باین نظر که آنچه خوبست و گرفتنی و با تربیت و فرهنگ ملی آمیختنی از هر ملتی علی الخصوص از ملتهای فرنگی اقتباس شود.

۹- آماده کردن جمیع وسائل ترجمه از طریق تألیف انواع کتب مرجع، لغت نامه های مختلف در هر باب و دانش نامه های معتبر و آموختن زبانهای خارجی بایرانیان مستعد و انتخاب

بهترین مترجم برای هر موضوع و ترجمه کردن مهمترین مقالات و رسائل و کتب عالم اهرزبانی و اهرزبانی .

۱۰ - سعی بلیغ و خرج بیدریغ برای نقل علوم بفارسی هرچه زودتر و هرچه دقیقتر و خوبتر .

۱۱ - مطالعه کامل برای کشف بهترین طریقه استفاده از دانشمندان خارجی علی الخصوص فرنگی اعم از اعضای مدارس و دانشگاهها و دستگاهاى دیگر از قبیل آکادمیها و مجامع علمی و یونسکو .

۱۲ - آوردن هر آن شخص و هر آن چیز قابل حمل و نقل و لازم برای تربیت ملی ما از خارج علی الخصوص از ممالک فرنگ بایران ، اعم از معلم و مشاق و استاد خوب مجرب و نقشه و کتاب و جمیع آلات علمی و فنی ، بقدری که ما را از فرستادن چندین هزار شاگرد و از این خرج روزافزونی که اکنون روزی بیش از دو ملیون تومانست هرچه زودتر بینياز کند و ملت ایران از عوالب محروم بودن از قوائد فکروشور و فعالیت این همه جوان سفر کرده یا هجرت گزیده برکنارماند .

۱۳ - جدوجهد در تکمیل زبان علمی فارسی از طریق استفاده از کتب موجود فارسی و عربی و تألیف لغت نامه های متنوع و افزایش لغات و اصطلاحات فارسی موافق اصول و قواعد لغت یابی و لغت سازی نه بمتابعت از شیوه لغت تراشی . تأسیس فرهنگستانی درست بنیاد ، مکلف بیافتن و ساختن و پیشنهاد کردن لغات و اصطلاحات لازم برای مفاهیم جدید .

۱۴ - پرورش فکر ایرانی برای تأمل و تفکر در دقائق علوم بزبان فارسی نه بزبان خارجی .

۱۵ - استوار کردن بنیاد تربیت ملی در جمیع مراحل بزبان فارسی .

۱۶ - شناختن حق تربیت یکایک افراد ملت و فراهم آوردن تمام وسائل تربیت برای هر

ایرانی ، تربیتی متناسب با احتیاج مملکت و موافق باطبع و استعداد و ذوق و ادراک او .

۱۷ - محو کردن جمیع مزایای هر ایرانی ، هر قدر عالم و عالی مقام ، که با فارسی و

فرهنگ ملی بیگانه باشد .

۱۸ - تأسیس مبانی علم فرنگ شناسی در ایران ، هم برای شناخت اصول و مظاهر علم و

فضل و ادب و هنر و کمال بیهمتای فرنگی وهم برای آشنائی با عواقب معایب و مفاسد و اخلاق بد و کارهای ناشایست فرنگی تا نه بیهوده مرعوب باشیم نه بیش از آنچه باید مجذوب .

۱۹ - پروردن ایرانیان آماده استفاده کامل از خارجی علی الخصوص از فرنگی ، ایرانیان

زیرک و دانشمند و هوشمند ، متبحر در فارسی و زبان خارجی ، دارنده ذوق و طبع مطالعه دقیق و

مقایسه جزئیات و کلیات انواع تمدن و فرهنگ ، مسلط بر موضوع تحقیق ، شناسای ارکان و اصول

و علل تحولات علمی و ادبی و هنری و اجتماعی ، هر یک آشنا با قسمتی از دقائق کار فرنگی ،

و این همه برای تربیت معلم و مشاق و استاد و آموزنده و عالم و ادیب هنرمند مستغنی کننده

ایران از بیگانه .

۲۰ - شناساندن عام و ادب و هنر و جمیع مظاهر تمدن و فرهنگ خارجی علی الخصوص

ملک فرنگی بایرانی ، آنچه بمانزدیکتر و درکار ما مؤثرتر بیشتر و بیشتر .

۲۱ - تربیت دائم همه افراد ملت ایران در جمیع مراحل عمر ، بتمام وسائل ممکن ، اعم

از مدرسه و دانشگاه و مدرسه قدیم و رادیو و فیلم و تلویزیون و کتاب و دوسهای خاص و مجلس

نطق و وعظ .

۲۲ - موافق نگاه داشتن جمیع دستگاههای تربیت ، چه دولتی چه خصوصی ، با مقاصد ملی برای تحصیل حداکثر فایده مادی و معنوی از وقت و پول و زحمت و شاگرد و معلم و فعالیت ملی ، خواه در مدارس قدیم خواه در مدارس جدید و مقدم داشتن آنچه لازمترست بر لازم ، تأسیس دانشکده واقعی علوم و فنون گوناگون مربوط بنفت پیش از باز کردن دانشکده هائی در اهمیت دهمدرجه پائینتر .

۲۳ - تأسیس دستگاههای خاص ، در خوبی و کمال بهمتما ، برای آموختن زبان خارجی از نظر مصلحت و احتیاج ملی نه برای ترویج زبان خارجی .

۲۴ - نظارت دقیق دائم در مدارس خارجی و دکانهای زبان فروشی خارجی در این مملکت و ممنوع بودن شاگرد ایرانی از رفتن بمدرسه خارجی ، علیالخصوص بکودکستان و دبستان و دبیرستان خارجی در ایران ، هر يك مؤثر در فکر و زبان و سایر مظاهر تربیت ملی شاگرد .

۲۵ - توجه عظیم بتربیت دختران و زنان ایرانی ، آموزنده خوبترین و شیرینترین فارسی در هر جا علیالخصوص در خانه و کودکستان و دبستان و پروردن جمیع قوای ایشان بطریقی که بهترین مددگار مرد باشند در خدمت کردن بتربیت ملی ایران . یکی از بزرگترین و مقدسترین تکالیف ایشانست اداره کردن امور کودکستان و دبستان درسراسر مملکت ، همه استوار بر اصول تربیت ملی و تعلیم زبان ملی .

۲۶ - تعیین صریح آنچه باید درده سال در مدارس قدیم و جدید و در هر جا و بهر وسیله ممکن بجمیع طبقات این ملت علیالخصوص بشاگردان و طلاب بیاموزند اعم از مکتب و کودکستان و دبستان و دبیرستان و دانشگاه و مسجد و مجلس و عظم و مدارس علوم دینی و علوم قدیم و کتاب و فیلم و رادیو و تلویزیون و روزنامه و مجله و نطق و سفر علمی . معلوم کردن کارهائی که در این دوره دهساله باید موافق روش علمی و مطابق اصول طرح کلی انجام پذیرد ، از قبیل تدوین رسالههای دانشگاه و ترجمه کتب و تحقیق در قسمتی از امور مربوط با ایران و جمع آوری معلومات و اسناد و مدارك دقیق در باب موضوعهای مهم راجع بسایر ممالک و ملل ، نایبوان از سال هشتم برائز مطالعه در آنچه انجام یافته و نقائص و عیوبی که نمایان شده و مانعائی که پیش آمده و مشکلاتی که حل شده و فوائدی که حاصل گشته است برای تربیت ملی ایران در دوره بمدطرح مناسب دیگری تدوین کرد .

۲۷ - توجه دائم بوجود عوامل و اجزاء بیشمار تربیت ملی و لزوم اندازه نگاه داشتن در جمیع امور مربوط به تربیت ملی ایران بطریقی که نه مادیات و علوم مادی ، وسیله زندگی جسمانی ، از یاد رود ، نه معنویات و علوم معنوی ، مایه زندگانی روحانی ، فراموش شود . جدا پنداشتن این دو و از یکدیگر و کوشیدن در تضعیف کردن هر يك از آنها اشتباهیست عظیم باعث زیانهای بسیار و بزرگترین دلیل بر عجز از ادراك معانی تربیت .

۲۸ - عنایت خاص با اهمیت و تأثیر تربیت روحانی و دینی و مذهبی و عرفانی برای دوام کمال تربیت ملی ایرانی . مدد رساندن بمدارس قدیم ، باین دانشگاههای موجود در هر شهر ایران و مایه فخر ایران ، چنین که هیچیک از فیض علوم جدید و از فوائد روش نو تحقیق و تتبع و تعلیم و تعلم و ترجمه و تألیف و تصنیف محروم نماند و زبان فارسی علیالخصوص زبان دینی فارسی ، گویایر و بهتر و معرفت آموزتر گردد و پیوند این دانشگاههائی که هزاران هزار عالم و دانشمند ، حکیم و شاعر و منجم و طبیب و فقیه پرورده و آموزشگاه بزرگان بزرگ ایران بوده است با جامعه امروز پاره نشود و تربیت

ملی ایران، شامل وجامع همه دستگاههای تربیت این مملکت، بتواند بنسبت مساعدتی که بنماید ومددی که برای رفع نقائص برساند حاصل عمل این دانشگاههای قدیم بنیاد را در تربیت ملی مؤثرتر ومفیدتر کند.

۲۹- بحکم آنکه استفاده از حقوق ملی باید متناسب باشد با انجام دادن تکالیف ملی باید از هموطنانی که همدین مانیستند بموجب اصول عقل وانصاف واحوال امروز عالم بنخواهیم که تربیت خود را هرچه کاملتر مشمول اصول تربیت ملی وطن خود ایران کنند و فارسی زبان ملی خویش را هرچه خوبتر یاد بگیرند و بافزودن بر سرمایه فرهنگ ملی، اعم از آفریدن آثار هنر و ترجمه و تالیف و تصنیف کردن و روح وفکر وذوق و آداب و عادات خود را بجمع هموطنان شناساندن یکی از مهمترین تکالیف ملی خویش عمل کنند.

۳۰- متوجه بودن خاصان ومتوجه کردن همه طبقات مملکت بتأثیر عظیم واهمیت بیهمتای تربیت ملی و بکار بردن جمیع قوای این ملت در محکم کردن بنیاد و رفع کردن نقضهای این تربیت ومددخواستن از هر ایرانی بهردینی ودر هر مقامی و در هر جائی که در کار بزرگ ساختن ایران نو بر اساس تربیت ملی شریک باشد.

کار ما بسیارست نه چندانکه بتوان گفت و دشوارست کار ما دردنیائی دائم در انقلاب و در تحولی عظیم، همه جوینده بهترین فکر وبهترین متاع وبهترین راه زندگی و کسانی که از ما بیشترند قافله ترن و کشتی واتوموبیل و هواپیما را لنگک نخواهند کرد تا ما بایشان برسیم.

اگر برنامه گران راست میگویند و نیت اینست که وسائل ومقدمات ترقی واقعی فراهم شود پس باید هرچه زودتر، بی درنگ اما بی شتاب، کار کرد، بی بهانه تراشیدن وعذر آوردن، دور از عربی بافی وفارسی سره بازی، بی شک آفریدن وخط بدیع فارسی، نگاه دار وحدت زبان ملی، را خط عربی خواندن و در تغییرش بیهوده کوشیدن وبهرشکی در خط وزبان و دین ورسم وآئین ایران باز چند سال این ملت را از فوائد علم وادب وهنرخویش ودیگران محروم نگاه داشتن. در امر تربیت ملی باید در این مملکت انقلاب عظیم برپاشود تا پیشرفتی نمایم. هم در این ایام، ایران برای شروع کردن بکار واقعی لااقل پانصد هزار فاضل علم خواننده صاحب ذوق مجرب میخواهد، معلم، استاد، طبیب، جراح، کحال، مهندس، معمار، قاضی، وکیل، وزیر، سفیر، حاکم، والی، فقیه، واعظ، مجتهد، مدیر، مشاور، محاسب، محقق، مقاله نویس، شاعر، کتاب نویس، مترجم، رمان نویس، روان شناس، زمین شناس، روس شناس، امریکاشناس، چین شناس، فرنگ شناس، صنعتگر، نقاش، حجار، خوش نویس، صاحب منصب، بازیگر، نمایش نامه نویس، ادیب، هنر شناس و دانشمندان متبحر در همه شعب علوم و فنون، ادبی و نظامی و اقتصادی و سیاسی واجتماعی.

توقع بیجا نداشته باشیم وفضای خود را در علم ومعرفت ومملکت شناسی و عالم شناسی و آشنائی با زبان ملی برتر از یک دبیر فرانسوی نخواهیم. اما کیست در ایران که از کزافه گوئی گریزان باشد وبتواند از میان تمام ایرانیان مقیم در داخل و خارج این کشور اسم پانصد فاضل همدرجه یک دبیر فرنگی را بر زبان آورد. آن ایرانی که بگوید من انگلیسی یا فرانسه بهتر

میدانم ، چه استاد ، چه وزیر ، چه صاحب‌منصب چه سفیر ، هیچ بحساب نمی‌آید چرا که این اشخاص شبیه دبیر فرنگی نیستند .

حقایق پویشی را وطن پرستی نخواهیم چرا که تا گفتنی گفته و درد شناخته نشود پیشرفت حقیقی میسر نیست . کار ماسخت بوده است و عقب مانده ایم و باید بمدد علم و دانش مشکلات خود را حل کنیم ، پس اگر تربیت ملی رادوای شفا بخش می‌شمریم بر ماست که بعمل بپردازیم ، نه چندان تأخیر کنیم و کار امروز را بفردا بیفکنیم که پنداری درعالم هیچ تحولی روی ننموده و نه چندان عجزول باشیم که کوئی ده پانزده سال دیگر همه باید از این مملکت هجرت کنیم .

اهمیت تربیت ملی چندانست که آن را میتوان و بعقیده نویسنده این کلمات باید لااقل ده پانزده سال محصور همه امور نمود و تمام عوائد مملکت را در آن خرج کرد و بجمع دستگامهای کشور ، هر وزارت خانه‌ای و موسسه‌ای ، بی آنکه بجزبان عادی کارها زیانی رسد ، رنگ و خاصیت تربیتی داد و میان هر یک از آنها بادستگاه بزرگ تربیت ملی ، مجری اصول قانون کبیر رابطه‌ای برقرار کرد از قبیل رابطه دانشکده طب با بیمارستان و بحقیقت هر دستگاه بزرگ و کوچک و ملی و دولتی را مدرسه عمل و تجربه اندوزی تربیت ملی گرفت .

چنین می‌نماید که برای رسیدن بقافله‌ای که فرسخها از ما پیشترست دو کار باید کرد عادی و غیر عادی . چون وقت و فرصت کمست باید بهر راهی که ممکن باشد فاصله با قافله پیش رفته تمدن را کم کنیم ، با افزودن مزد و مواجب و احترام معلم و استاد چندان که عزت و مکنت ایشان از دیگران بیشتر باشد ، بدادن صدهزار تومان ، يك میلیون ریال ، جائزه بهترین مترجم هر يك از انواع کتب که برای ترجمه کردن هر کلمه بفارسی درست ، بتناسب موضوع و سختی پروردن مطلب بفارسی فصیح تا سه ریال هم مزد بگیرد ، بتأسیس چند چاپخانه کامل در شهرهای مختلف ایران برای چاپ و منتشر کردن تمام اسناد و عین یا عکس و ترجمه هر نوشته معتبری راجع بابران از هر زبانی و علی‌الخصوص چاپ کردن جمیع کتب موجود فارسی تا در این قرن فضاوردی از ننگ داشتن کتابهای معتبر خطی چاپ نشده رهائی یابیم . مگر نه جای تأسف خوردنست بر حال ملتی که بزرگانش پیش از اختراع چاپ که تحصیل مشکلتر و کتاب و معلومات کمتر بوده است چنین کتابهای بزرگ نوشته اند و در این ایام با وجود عوائد بسیار ، نه نیت و نه همت آن باشد که قیمت يك هواپیما را برای طبع جمیع کتب چاپ نشده خرج کنند و از این سرمایه فایده مادی هم ببرند ؟

باید چند سال درس اسرا ایران در هر کوچهای پامحله‌ای ، شخص دارنده صاحب خیر صاحب کمالی ، داوطلبانه هفتای دوسه بار منزلش را سه چهار ساعت محفل درس و بحث و علم و ادب کند تا اهل کوچه و محله بیابند و با این فرهنگ کبیر ایران آشنا شوند . کارهای غیر عادی که برای پیشرفت تربیت ملی باید شروع گردد خود موضوع مهم و وسیع دیگرست سزاوار بحث بزرگ خاص .

با اینهمه قوام یافتن و دوام داشتن تربیت ملی مابکارهای عادیست ، باموری مشمول اصول **قانون کبیر** ، که برائرتأمل و تفکر و مطالعه دقیق و سنجیدن همه وسائل و ممکنات و مشکلات انجام پذیرد .

دستگاه تربیت ملی ایران را بزرگترین و مجلترین دستگاه ایران کنیم . حق هیچ آموزگاری و دبیری و استادی را ضایع نکنیم و یکایک ایشان را از جمیع مزایا و فوائد برخوردار بخواهیم . این ملت وقتی میتواند وارد نخستین مرحله پیشرفت واقعی سزوار خود شود که معلم دستانش هم مرفه و محترم و فاضل باشد .

دو مصراع در این جا خواهم نوشت هر يك ياور من در بیان مطلبم . هر چه آغاز ندارد نپذیرد انجام . پس تا بحث بزرگ بمیان نیاید و **قانون کمیزمدون** نشود در کار تربیت ملی هر آنچه کنند اگر بد حاصل نباشد کم حاصلست . مضمون این مصراع هم خوبست و درست که دو صد گفته چون نیم کردار نیست . بگفتن و لاف زدن نه بزرگ و بزرگوار خواهیم شد نه کسی ما را بچیزی خواهد گرفت . کار باید کردگار ، آن هم کار درست .

چرا نباید بقدر کفایت مدرسه و دانشگاه در این مملکت داشته باشیم . نکوئید که در انگلیس و آلمان و فرانسه و چند جای دیگر هم چنین مشکلی هست .

آیا ما را که از هر هزار دانشمند لازم برای شروع کردن بکار یکی هم نداریم باید با مللی مقایسه کرد که چند هزار محصل خارجی را در مدارس خود میپذیرند و سالی چند صد عالم و متخصص هم بمالک دیگر میفرستند ؟

در کار تربیت ملی ، ایران روزی بمرحله بلوغ رسیده است که سفیران ایران در فرانسه و امریکا و انگلیس و آلمان فرزندان خود را با ایران بفرستند برای تربیت در این مملکت در آغوش این ملت آنکه بر این کلمات میخندد درست همان کسیست که از ادراک معانی استقلال ملی و پیشرفت واقعی و تربیت و تمدن فرنگی بکلی بیخبرست .

با ایشمه پریشان فکر و سراسیمه نشویم . در امر تربیت ملی ، باستقلال و باختیار ، نه عاجزانه و بجهوار ، بی تعصب و بی غرور ، علی الخصوص بی خود نمائی . کار کنیم . در مضی از مکتبهای قدیم درس باین سه کلمه هو الفتاح العالمی شروع میشد . امروز هم از خدای دانای توانا مدد بخواهیم و درس جدید و جهاد نو را باین کلمات آغاز کنیم ، بعمل بپردازیم ، بی یک دقیقه درنگ اما بی یک ثانیه شتاب .

پایان

قصیده هو ایما

استاد بدیع الزمان فروزانفر ، به اتفاق ، بزرگترین استاد ادب و فرهنگ فارسی در این عصر است و از این که مجله یما را مورد لطف قرار می دهند هم ممنون هستیم و هم این عنایت و توجه را قدر و قیمت می شناسیم . و به همین نظر آن را بر سر و چشم مجله جا دادیم (سرمقاله) دانشمندان و دانشجویان توجه دارند که این قصیده از استواری و لطافت لفظ و از تازگی و نوی مضمون و معنی بی مانند است و از امهات آثار ادبی این قرن . (مجله یما)